

ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

УДК 378.091.2:378:37.091.113(045)

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД ПІДГОТОВКИ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Андялошій М. Т., Головачко В. М.

COMPETENT APPROACH TO THE TRAINING OF HEADS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Andialoshi Mariia, Holovachko Vasyl

Стаття присвячена теоретичному дослідженню змісту поняття «компетентність», «компетентнісний підхід» та «професійна компетентність керівника закладу освіти». Визначено особливості компетентнісного підходу підготовки керівників закладів освіти. Обґрунтовано, що професійна компетентність керівника закладу освіти визначається головним чином рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованими прагненнями до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи.

Ключові слова: компетентність, компетентнісний підхід, професійна компетентність керівника закладу освіти.

The article is devoted to a theoretical study of the content meaning of the concepts «competence», «competence approach» and «professional competence of the head of an educational institution». The content of the competency-based approach to the training of heads of educational institutions has been determined. The main ideas of the competence approach Ukrainian scientists consider competence to be a central concept, since it, firstly, combines the intellectual and skill components of education; secondly, the key competence is integrative in nature, because it includes a number of homogeneous or similar skills and knowledge related to broad spheres of culture and activity. It is substantiated that the professional competence of the head of an educational institution is determined mainly by the level of professional education, experience and individual abilities of a person, his motivated aspirations for continuous self-education and self-improvement, creative and responsible attitude to work.

Key words: competence, competence approach, professional competence of the head of the educational institution.

У сучасній вітчизняній науці компетентнісний підхід, головним чином, використовують для пошуку зв'язку компетентності і змісту освіти. На думку багатьох учених, компетентнісний підхід є одним зі способів досягнення нової сучасної якісної освіти. Він визначає напрямки, пріоритети, змістовний ресурс розвитку і зміни освітнього процесу в цілому. У даному випадку можна

розглядати підготовку керівників закладів освіти на основі поведінкової складової, тобто здатності застосовувати знання, вміння, навички на практиці.

Особливості підготовки керівників закладів освіти на засадах компетентнісного підходу та осмислення засадничих питань взаємозв'язку компетенції і компетентностей займаються зарубіжні та українські науковці і практики А. Хуторський, Н. Бібік, Л. Ващенко, С. Калашнікова, О. Локшина, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, С. Трубачова, Л. Хоружа та ін.

Компетентність – це здатність людини виконувати ефективно професійну діяльність [1, с. 408-409]. Компетентність є результатом набуття компетенцій. Під компетенціями ми розуміємо особисті риси, характеристики людини (як соціально задана норма), що визначають та впливають на її здатність ефективно виконувати професійну діяльність. Відповідно, завдання й очікувані навчальні результати спрямовані на набуття знанневих компетенцій (знання освітніх інновацій, їх класифікації, процесу інноваційних форм і методів управління навчальними закладами), вмінневих компетенцій (уміння ідентифікувати освітні інновації, організувати, впроваджувати інноваційні методи й форми в управління) та поведінкових установок до аналітичності, організованості, інноваційності (професійної мобільності) [2, с.347].

За своїми базовими характеристиками (універсальність, відкритість, відповідність потребам простору і часу) компетентнісний підхід дає змогу здійснювати навчання людини на всіх рівнях освіти протягом життя. Набуті знання, вміння й установки щодо формування професійних компетенцій сучасного керівника навчального закладу, ефективного управління закладом освіти й на основі застосування отриманих теоретичних знань, систематизації інформації, активний обмін власним досвідом, практична розробка алгоритмів впровадження інновацій дадуть необхідну підготовку керівнику закладу освіти для забезпечення запровадження компетентнісного аспекту в управління закладу освіти.

Європейські джерела, що висвітлюють поняття «компетентність», трактують його як комбінацію вмінь, знань і цінностей. Термін «ключові компетентності» (компетенції) визначається як змінний, багатофункціональний набір знань, умінь і ставлень, які потрібні всім індивідам для особистісної реалізації і розвитку, інтеграції та працевлаштування [3, с.15]. Компетентність – це, насамперед, загальна здатність і готовність фахівця до діяльності, заснованої на знаннях і досвіді, які набуті завдяки навчання, орієнтованому на самостійну участь особистості в навчально-пізнавальному процесі і спрямовані на її успішну інтеграцію в соціум. Вона є інтегрованою характеристикою особистості і містить знання, вміння, цінності, ставлення, особистісні якості, досвід та поведінкові моделі особистості [4, с. 6].

Компетентність – це інтегративна характеристика особи, що відображає готовність і здатність людини мобілізувати набуті знання, вміння, досвід і способи діяльності та поведінки для ефективного вирішення завдань, які виникають перед нею в процесі діяльності. Компетентність означає стійку здатність до діяльності зі знанням справи, що включає: глибоке розуміння суті виконуваних задач і проблем, що розв'язуються; знання досвіду, що наявний у даній галузі, активне володіння його кращими досягненнями; уміння вибирати засоби і способи дії, адекватні конкретним обставинам; почуття відповідальності за досягнуті результати; здатність учитися на помилках і вносити корективи в процесі досягнення цілей [5].

Основними ідеями компетентнісного підходу українські науковці вважають:

– компетентність виступає як центральне поняття, оскільки воно, по-перше, поєднує в собі інтелектуальну і навичкову складову освіти; по-друге, ключова компетентність є інтегративною за природою, тому що вона вбирає в себе низку однорідних чи близьких умінь і знань, що відносяться до широких сфер культури й діяльності;

– поняття компетентності ширше ніж поняття знання чи уміння, воно включає їх у себе;

– поняття компетентності включає не тільки когнітивну й операційно-технологічну складові, а й мотиваційну, етичну, соціальну й поведінкову.

Компетентнісний підхід до освіти не заперечує необхідності формувати освітню базу та комплекс навичок та вмінь, а також елементів функціональної грамотності (соціально прийнятних алгоритмів дії в типових ситуаціях), мова йде про досягнення інтегрованого результату – компетенції [5]. На відміну від традиційного знаннево-орієнтовного підходу, компетентнісний підхід відображає вимоги не тільки до змісту освіти (що повинен знати, вміти і якими навичками має володіти випускник), а й до поведінкової складової (здатність застосовувати знання, вміння, навички на практиці).

Тому, професійну компетентність керівника закладу освіти ми розглядаємо як інтегративну здатність до вирішення виникаючих професійних завдань та проблем, яка передбачає наявність особистісних характеристик фахівця, що визначає готовність і здатність виконувати педагогічні й управлінські функції в нових умовах відповідно до службового статусу.

Професійна компетентність керівника закладу освіти визначається головним чином рівнем професійної освіти, досвідом та індивідуальними здібностями людини, її мотивованими прагненнями до безперервної самоосвіти та самовдосконалення, творчим і відповідальним ставленням до справи. Процес самоосвіти є оптимальним шляхом формування професійної компетентності керівника закладу освіти.

Таким чином, що з позицій компетентнісного підходу рівень освіти визначається здатністю фахівця вирішувати проблеми різної складності на основі наявних знань та досвіду, а професійну компетентність керівників закладів освіти ми визначаємо як сукупність базових фахових знань, умінь і навичок, попереднього практичного досвіду творчої діяльності та позитивного ставлення до неї, що зумовлює їхньою готовність до успішної професійної діяльності.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентність у навчанні. Компетенції. *Енциклопедія освіти* / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юніком Інтер, 2008. 1040 с.

2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Голубєва М. О., П'янковська І. В. Визначення ключових компетентностей майбутніх учителів: європейський досвід. *Наукові записки*. 2008. Том 84. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота. 73 с.
4. Бойченко В. В., Бялик О. В., Дудник Н. В. та ін. Професійна підготовка майбутніх менеджерів освіти на засадах компетентнісного підходу: колективна монографія / за ред. О. М. Коберника. Умань: Візаві, 2018. 330 с.
5. Василенко Л. В., Гришина І. В. Професійна компетентність керівника школи. Харків: ВГ «Основа», 2006. 208 с.

References

1. Bibik, N. M. 2008. Competentia in educatione. Competentia [Competence in learning. Competences]. In V. G. Kremen, ed. *Encyclopedia of Education*. Kyiv: Unicom Inter.
2. Dychkivska, I. M. 2004. Innovativae technologiae paedagogicae [Innovative pedagogical technologies]. Kyiv: Akademvydav.
3. Golubeva, M. O., and Piankovska, I. V. 2008. Determinatio clavium competentiae magistrorum futurorum: experientia Europae [Determination of key competencies of future teachers: European experience]. *Acta*, 84.
4. Boychenko, V. V., Byalik, O. V., Dudnyk, N.V. and others; Kobernyk, O. M., ed. (2018). *Professionalis institutio futurorum actoribus educationis subnixa accessione competentiae [Professional training of future managers of education based on the competence approach]*. Uman: Visavy.
5. Vasylenko, L. V., and Gryshina, I. V. 2006. *Competentia professionalis scholae caput [Professional competence of the head of the school]*. Kharkiv: Circulus Publishing «Osнова».

УДК 159.9.07:316.77:37.06(045)

ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА СПІЛКУВАННЯ

Барчі Б.В., Лахманець Х.М.

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PEDAGOGICAL COOPERATION AND COMMUNICATION

Barchi Beata, Lakhmanets Khrystyna

У статті аналізується роль психологічних аспектів у педагогічному співробітництві та спілкуванні в сучасному освітньому середовищі. Було розглянуто ключові елементи, такі як емоційний інтелект, комунікативні навички, взаємодія, взаєморозуміння, конфліктні ситуації та мотивація, та їх вплив на навчальний процес та розвиток учнів. Особлива увага приділяється стратегіям для покращення цих процесів у навчальних закладах. Стаття також включає аналіз сучасних досліджень у цій області та пропонує напрямки для майбутніх досліджень.

Ключові слова: Ключові слова: педагогічне співробітництво, спілкування, емоційний інтелект, комунікативні навички, освітній процес, психологічний клімат, професійний розвиток, взаєморозуміння, конфліктні ситуації, мотивація.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>